

26.-27. Mart/March 2021.

ANALIZA UTJECAJA PANDEMIJE SARS COV-2 VIRUSA NA ODABRANE POKAZATELJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Matija Kovačić, mag.ing.traff., e- mail: matkovacic@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica, Republika Hrvatska

Prof.dr.sc. Krešimir Buntak, e-mail: krbuntak@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica, Republika Hrvatska

Petra Tišler, mag.oec., e- mail: ptisler@unin.hr

Sveučilište Sjever, Koprivnica, Republika Hrvatska

Izvorni naučni rad

Sažetak: Pandemija SARS CoV-2 virusa tijekom 2020. godine ostavila je reperkusije na velik broj država u svijetu i njihov gospodarski, zdravstveni i društveni sustav. Nacionalni stožeri za borbu protiv pandemije svojim mjerama pokušavali su ograničiti širenje virusa što je rezultiralo zatvaranjem poslovnih subjekata i smanjenjem gospodarske aktivnosti. Posljedica takvih mjera porast je nezaposlenosti i stvaranje nove paradigme rada – rad od kuće. Jedna od država zahvaćenih pandemijom je i Republika Hrvatska. Cilj rada identificirati je utjecaj pandemije na Republiku Hrvatsku pomoću odabranih pokazatelja kao što su to ekonomski pokazatelji, pokazatelji stanovništva, pokazatelji prometa i mobilnosti i pokazatelji korištenja interneta. Rad se temelji na sekundarnom istraživanju statističkih podataka i njihovoj komparaciji s drugim državama. U istraživanju je identificirano kako je jedan od najviše pogođenih sektora turizam, promet i zdravstveni sustav kao i povećani broj umrlih u odnosu na 2019. godinu. Rezultati istraživanja podloga su za istraživanja sličnog tipa u drugim državama pogođenim pandemijom.

Ključne riječi: pandemija, Republika Hrvatska, nezaposlenost, turizam, ekonomski sustav
JEL klasifikacija: 010 General

ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE SARS COV-2 VIRUS PANDEMIC ON SELECTED INDICATORS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract: The SARS CoV-2 pandemic during 2020 left repercussions on a large number of countries and their economic, health and social systems. National pandemic headquarters tried to limit the spread of the virus which resulted in a reduction of economic activity. The consequence of such measures is an increase in unemployment and the creation of a new paradigm of work. One of the countries affected by the pandemic is the Republic of Croatia. This paper aims to identify the impact of the pandemic on the Republic of Croatia using selected indicators such as economic indicators, population indicators, traffic and mobility indicators and Internet use indicators. The paper is based on secondary research of statistical data and their comparison with other countries. The research identified tourism as most affected sector. The results of the research are the basis for research of a similar type in other countries affected by the pandemic.

Key words: pandemic, Republic of Croatia, unemployment, tourism, economic system.

1. UVOD

Shereen, Khan, Kazmi, Bashir i Siddique (2020) navode kako se virus SARS CoV-2 pojavio krajem 2019. godine u Kini u provinciji Wuhan. Riječ je o virusu koji napada respiratorne organe i može izazvati značajna oštećenja respiratornog sustava, a u pojedinim slučajevima i rezultirati smrtnim ishodom. Virus se širi kapljičnim putem i neposrednim kontaktom sa zaraženim koji može biti zaražen ali ne pokazivati znakove zaraze. S obzirom na prirodu virusa i njegova svojstva, kao i veliku brzinu širenja zbog fluktuacije ljudi kroz države svijeta, države su započele s definiranjem mjera za suzbijanje pandemije, odnosno smanjenje mogućnosti fluktuacije virusa među populacijom. Međutim, Maria i sur. (2020) navode kako su posljedice donošenja mjera često vezane na zabranu kretanja izvan mjesta prebivališta kao i prekid tokova robe, odnosno zabranu obavljanja pojedinih djelatnosti kao što je to ugostiteljstvo, rezultirale usporavanjem ekonomije. Kako navodi Shibata (2020), usporavanje ekonomije rezultiralo je padom BDP-a nekih država što je kao posljedicu imalo pojavu recesije u tim državama, odnosno pojavu ekonomske krize. Drugim riječima, utjecaj pandemije SARS CoV-2 virusa rezultirao je padom gospodarske aktivnosti što kao uzrok ima smanjen obim međunarodne trgovine kao i smanjen obim poslovanja poslovnih subjekata unutar pojedinog gospodarstva. Isto tako, istraživanja provedena tijekom 2020. godine koje provode He, Liu, Wang i Yu (2020) identificirala su i korelaciju između pandemije SARS CoV-2 i vrijednosti dionica. Drugim riječima, porast u broju zaraženih i broju fatalnih ishoda rezultira smanjenjem cijena dionica, odnosno padom burzovnih kretanja. Međutim, osim utjecaja na ekonomska kretanja, vidljiv je i značajan utjecaj na društvo, odnosno stanovništvo, a posebice na mortalitet stanovništva. Istraživanje koje provode Donthu i Gustafsson (2020) govore i o značajnom utjecaju na mentalno i fizičko stanje pojedinaca koji mogu razviti simptome depresije.

Pojavom pandemije, države stvaraju nacionalna tijela tj. organe koji su usredotočeni na borbu sa SARS CoV-2 pandemijom koji donose mjere usmjerene prema smanjenju fluktuacije virusa u populaciji. To je rezultiralo potpunim zatvaranjem koje kao posljedicu ima smanjenje broja prevoženih putnika, odnosno tereta u pojedinim zemljama. Samim time dolazi i do porasta online trgovine kao i rasta logističkog sektora, a posebice gradske distribucije. Osim toga, Loske (2020) navodi kako u nekim slučajevima dolazi i do povećanja potražnje za pojedinim dobrima kao što su to konzervirani prehrambeni proizvodi.

Qian i Fan (2020) u istraživanju provedenom u Kini u regiji Hubei identificirali su kako je pandemija rezultirala znatno većim rizikom od gubitka prihoda. To se posebno očrtava na dio populacije koja živi u ruralnim predjelima regije Hubei koja je posebno bila pogođena virusom kao i na dio populacije čiji su članovi obitelji bili zaraženi virusom. Međutim, osim znatnog utjecaja na prihode, postoji i utjecaj na pad zaposlenosti što se može povezati i s mjerama koje su rezultirale zatvaranjem ugostiteljskih objekata, odnosno manjom turističkom aktivnosti. Chakraborty i Maity (2020) naglašavaju kako se zbog prelaska zdravstvenog sustava na krizno funkcioniranje mogu javiti i veće liste čekanja što u dugom roku može rezultirati i većim brojem oboljenja od različitih bolesti koje nisu mogle biti tretirane zbog drugačijeg načina funkcioniranja zdravstvenog sustava. Razvijena gospodarstva poput Njemačke, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, Kine, Francuske i ostalih bilježe značajan pad bruto domaćeg proizvoda. Haryanto (2020) govori kako je uzrok tome pad pojedinih aktivnosti kao što su to međunarodna trgovina, transport putnika i tereta, u pojedinim slučajevima dolazi do pada osobne potrošnje, odnosno pada prihoda od turističkih usluga. Međutim, budući da se

26.-27. Mart/March 2021.

početkom 2021. i dalje bilježi rast broja zaraženih SARS CoV-2 virusom, odnosno kako je identificiran značajan problem u distribuciji cjepiva i samom procjepljivanju stanovništva, posljedice pandemije još nisu u konačnici evidentirane budući da su sektori kao što je to turizam, odnosno općenito uslužne djelatnosti i dalje podložni riziku od daljnjeg pada prihoda. No, kako bi se mogle definirati mjere koje će biti usmjerene prema oporavku od posljedica pandemije neophodno je analizirati utjecaj na pojedine sektore gospodarstva i na temelju analize definirati mjere za oporavak.

2. METODOLOGIJA

Rad se temelji na provedenom sekundarnom istraživanju podataka dostupnih u bazi Državnog zavoda za statistiku, odnosno podataka koji su dostupni u Europskom tijelu zaduženom za statistiku, Eurostat. Podatci koji su prikupljeni podijeljeni su u četiri kategorije: ekonomski pokazatelji, pokazatelji stanovništva, promet i mobilnost i kao posljednji pokazatelj definirano je korištenje interneta. Prikupljeni podaci obrađeni su u programu MS Excell 365 gdje je program korišten za oblikovanje tablica kao i analizu prikupljenih podataka analizom postotne promjene. Podatci vezani uz Republiku Hrvatsku prikupljeni su iz baze Državnog zavoda za statistiku za razdoblje od prva tri tromjesečja u 2019. godini, odnosno prva tri tromjesečja u 2020. godini. Za prikupljene podatke korištena je analiza postotne promjene koja je prikazana tablično. Metodom kompilacije, odnosno metodom komparacije prikazivani su i uspoređivani podatci za ostale zemlje Europske Unije. Podatci za ostale zemlje Europske Unije preuzeti su iz baze Eurostat-a i to tako da je za svaki pokazatelj komparirana najveća i najmanja postotna vrijednost kako bi se mogao definirati kontekst tj. položaj Republike Hrvatske u odnosu na državu članicu Europske Unije koja je zabilježila najveću promjenu, odnosno najmanju promjenu. Nadalje, metodom kompilacije dan je pregled relevantnih zaključaka do kojih su došli autori koji su analizirali utjecaj pandemije SARS CoV-2 na pokazatelje kao što su to stanovništvo, ekonomija, transport, turizam, zdravstvo i promet tj. mobilnost.

2.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja identificirati je utjecaj koji pandemija SARS CoV-2 ima na Republiku Hrvatsku pomoću ekonomskih pokazatelja, pokazatelja kretanja stanovnika, pokazatelja prometa i mobilnosti, odnosno korištenja interneta koji su opisani u poglavlju metodologija. Rezultati istraživanja mogu se koristiti u pregledu kretanja pojedinih analiziranih područja tijekom pandemije SARS CoV-2 tijekom 2020. godine kao i za utvrđivanje korelacije između pojedinih pokazatelja.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati provedenog istraživanja podijeljeni su po indikatorima koji su pojašnjeni u poglavlju 2. U rezultatima istraživanja opisana je postotna promjena po indikatoru za pojedini pokazatelj kao što je i kompariran pojedini pokazatelj s postotnim promjenama u državama Europske Unije.

3.1 Ekonomski pokazatelji

Tablica 1 prikazuje rezultate provedenog istraživanja. Iz tablice 1 vidljivo je kako je pandemija SARS CoV-2 virusa u najvećoj mjeri utjecala na turizam i to na turiste u dolasku budući da je zabilježen pad u prvom tromjesečju 2020. u odnosu na 2019. godinu za ukupno 52,90% dok je u drugom tromjesečju zabilježen pad 549,30%. Najveći pad zabilježen je za vrijeme turističke sezone u trećem tromjesečju i iznosi 1266%. S druge strane, u odnosu na 2019. godinu zabilježen je rast noćenja domaćih turista za 76%. Ako se povuče paralela s drugim istraživanjima, Škare, Soriano i Porada-Rochon (2020) navode kako je razvidno da je upravo turizam jedna od najpogođenijih grana budući da predviđanja govore kako će gubitak BDP-a na svjetskoj razini zbog pandemije iznositi između 411 do 12.8 trilijuna američkih dolara. Sigala (2020) navodi kako je jedna od pogođenijih zemalja Europske Unije pandemijom SARS CoV-2 Španjolska koja bilježi pad u 2020. godini od 75% u sektoru turizma u odnosu na 2019. godinu što ukazuje kako je sektor turizma pogođen pandemijom i u drugim zemljama Europske Unije, a da je Španjolska jedna od najpogođenijih. S druge strane, paralelno s padom turističkih aktivnosti dolazi i do pada zaposlenosti. Posebno značajan porast nezaposlenosti vidljiv je kod muškaraca budući da je u drugom tromjesečju 2020. godine u odnosu na 2019. godinu nezaposlenost kod muškaraca porasla za 13,56% dok je u trećem tromjesečju 2020. godine nezaposlenost u odnosu na 2019. godinu porasla za 24,32%. S druge strane, kod žena nezaposlenost je porasla 24,59% u trećem tromjesečju 2020. godine u odnosu na 2019. godinu. U osnovi, kad se govori o ukupnoj nezaposlenosti u trećem tromjesečju 2020. godine u Hrvatskoj ona iznosi 8.4%. Kad se govori o nezaposlenosti na razini Europske Unije, vidljiv je značajan porast nezaposlenosti budući da je u četvrtom tromjesečju 2019. godine na razini EU-28 nezaposlenost iznosila 6.5% dok je u drugom tromjesečju 2020. godine za vrijeme najvećeg vala virusa SARS CoV-2 nezaposlenost porasla na 7,5%. Gledajući po državama članicama Europske Unije, države s najvećom razinom nezaposlenosti zbog pandemije SARS CoV-2 su Španjolska i Francuska, odnosno Italija, a to su ujedno i zemlje koje su teže pogođene pandemijom. Posebno značajan parametar usporedbe su cijene, odnosno indeksi cijena.

Rezultati istraživanja ukazali su kako ne postoji značajnija razlika u indeksima cijena u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. Najveći porast u indeksu cijena zabilježen je u hrani i bezalkoholnim pićima u prvom tromjesečju 2020. gdje je vidljiv porast za 3.09% u odnosu na 2019. godinu. S druge strane, duhan i duhanski proizvodi također bilježe značajniji rast u odnosu na 2019. godinu za 8.59%. Nadalje, vidljiv je i pad izvoza u drugim i trećem tromjesečju 2020. u odnosu na drugo i treće tromjesečje 2019. u Drugom tromjesečju 2020. izvoz je pao za 8.10% dok je u trećem tromjesečju pao za 7.7% u odnosu na 2019. godinu u istom razdoblju. Ako se govori o zemljama Europske Unije prema podacima Eurostata (2020) vidljiv je značajan pad izvoza u razdoblju od sredine siječnja 2020. godine do sredine travnja 2020. godine u iznosu od 29%. Članica Europske Unije koja je najviše pogođena padom izvoza je Francuska čiji je izvoz pao za 17% u razdoblju od siječnja do listopada u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini. Najmanje pogođena zemlja članica Europske Unije je Latvija čiji se izvoz nije promijenio ni za jedan postotni bod.

26.-27. Mart/March 2021.

Tablica 1: Analiza odabranih pokazatelja za Republiku Hrvatsku

			Promatrano razdoblje (u tisućama)						Razlika		
			2019. godina			2020. godina					
			I-III	III-VI	VI-IX	I-III	III-VI	VI-IX	I-III	III-VI	VI-IX
ZAPOSLENOST	Muškarci	Ukupno	907	921	911	895	914	914	-1,34%	-0,77%	0,33%
		Aktivno	967	972	967	956	973	988	-1,15%	0,10%	2,13%
		Zaposleno	770	779	769	766	772	759	-0,52%	-0,91%	-1,32%
		Nezaposleno	60	51	56	62	59	74	3,23%	13,56%	24,32%
		Neaktivno	716	710	714	723	706	690	0,97%	-0,57%	-3,48%
	Žene	Ukupno	754	757	793	754	755	764	0,00%	-0,26%	-3,80%
		Aktivno	830	814	840	816	810	825	-1,72%	-0,49%	-1,82%
		Zaposleno	688	679	717	693	685	699	0,72%	0,88%	-2,58%
		Nezaposleno	75	57	46	62	55	61	-20,97%	-3,64%	24,59%
		Neaktivno	1.010	1.024	997	1.018	1.023	1.007	0,79%	-0,10%	0,99%
TURIZAM	Dolasci	Ukupno	922	5.597	63.660	603	862	5.202	-52,90%	-549,30%	-1123,76%
		Domaći	313	636	3.820	247	188	823	-26,72%	-238,30%	-364,16%
		Strani	609	4.961	59.839	356	674	4.379	-71,07%	-636,05%	-1266,50%
	Noćenja	Ukupno	1.998	20.909	11.208	1.445	3.790	34.489	-38,27%	-451,69%	67,50%
		Domaći	672	1.690	815	544	531	3.905	-23,53%	-218,27%	79,13%
		Strani	1.326	19.219	10.394	901	3.259	30.584	-47,17%	-489,72%	66,01%
CIJENE (izražene u indeksu cijena)	Indeks potrošačkih cijena – ukupno		303,3	308,1	306,8	307,4	307,2	306,5	1,33%	-0,29%	-0,10%
	Hrana i bezalkoholna pića		308,1	310,0	311,3	317,9	318,6	315,2	3,08%	2,70%	1,24%
	Alkoholna pića i duhan		303,3	330,9	331,2	331,8	345,4	346,9	8,59%	4,20%	4,53%
	Odjeća i obuća		278,3	308,4	276,1	276,9	305,8	276,7	-0,51%	-0,85%	0,22%
	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva		297,5	302,5	302,8	300,7	289,4	297,6	1,06%	-4,53%	-1,75%
	Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva		303,2	304,1	304,3	305,8	305,6	305,5	0,85%	0,49%	0,39%
	Zdravlje		309,2	309,5	310,4	312,7	313,5	313,6	1,12%	1,28%	1,02%
	Prijevoz		299,7	310,2	307,0	302,3	283,5	292,1	0,86%	-9,42%	-5,10%
	Komunikacija		287,1	286,0	287,7	289,6	290,4	291,8	0,86%	1,52%	1,41%
	Rekreacija i kultura		304,9	306,4	309,0	303,2	304,2	310,0	-0,56%	-0,72%	0,32%
	Obrazovanje		305,4	305,6	305,5	305,8	303,3	303,7	0,13%	-0,76%	-0,59%
	Restorani i hoteli		332,0	337,4	344,4	341,2	342,5	347,1	2,70%	1,49%	0,78%
	Razna dobra i usluge		303,9	304,3	305,2	308,2	311,4	312,4	1,40%	2,28%	2,30%
	Dobra		302,5	308,5	305,6	306,3	305,2	303,3	1,24%	-1,08%	-0,76%
	Usluge		305,6	307,5	310,7	311,0	312,8	315,4	1,74%	1,69%	1,49%

Izvor: Prilagodio autor prema Državni zavod za statistiku. <https://www.dzs.hr/> (27.02.2021)

Kad se govori o bruto domaćem proizvodu (BDP), paralelno s padom aktivnosti dolazi i do pada BDP-a. U Republici Hrvatskoj zabilježen je pad BDP-a u iznosu od 9,6%. U usporedbi s

26.-27. Mart/March 2021.

drugim zemljama Europske Unije prema Eurostatu (2020), najveći pad BDP-a bilježi Španjolska u iznosu od 18%, a zatim slijedi Portugal koji je zabilježio pad BDP-a u iznosu od 14%. Države članice Europske Unije koje su zabilježile najmanji pad BDP-a su Litva čiji je BDP pao u trećem tromjesečju 2020. godine za 5.9% dok je u ostalim tromjesečjima zabilježen rast.

3.2. Stanovništvo

Osim ekonomskih pokazatelja utjecaja SARS CoV-2 virusa na Republiku Hrvatsku, neophodno je analizirati i društvene pokazatelje, a jedan od pokazatelja koji je uzet u obzir je prirodno kretanje stanovništva. U kontekstu Republike Hrvatske zabilježen je porast smrtnosti u trećem tromjesečju 2020. godine za 2.54% u odnosu na treće tromjesečje 2019. godine. S druge strane, vidljiv je blagi pad smrtnosti u drugom tromjesečju 2020. u odnosu na 2019. godinu i iznosi -0,19% dok je u prvom tromjesečju 2020. u odnosu na 2019. godinu smrtnost porasla za 2,38%. Kad se govori o ukupnom broju umrlih nakon proglašenja pandemije u Republici Hrvatskoj u ožujku 2020., do prosinca 2020. vidljiv je porast za isto razdoblje u 2019. godini u iznosu od 13.2%. Drugim riječima, broj umrlih na milijun stanovnika iznosi 1242 zaključno s 02.02.2021. godine. Usporedno s drugim zemljama, prema Eurostatu (2020) Srbija je u istom razdoblju zabilježila ukupno 581 smrtni slučaj na milijun stanovnika dok je Belgija jedna od najpogođenijih zemalja po broju umrlih na milijun stanovnika s ukupno 1839 smrtnih slučajeva, odnosno Slovenija s ukupno 1686 smrtnih slučajeva na milijun stanovnika.

3.3. Promet i mobilnost

Kad se govori o utjecaju pandemije na promet i mobilnost, s obzirom na mjere koje je donio nacionalni stožer za borbu protiv SARS CoV-2, vidljiv je značajan pad broja prevoženih putnika, odnosno prevezenog tereta. Tablica 2 prikazuje razliku između razdoblja prva tri tromjesečja 2019. godine i ostvarenog prijevoza putnika u prva tri tromjesečja 2020. godine. Iz tablice je vidljivo kako je najveći pad prevoženih putnika u međunarodnom pomorskom prijevozu budući da je u 2020. godini u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini vidljiv pad za 778%. Druga najpogođenija grana transporta je međunarodni prijevoz autobusima koji je zabilježio pad za 177% u 2020. godini za isto razdoblje u 2019. godini. Identificiran je i značajan pad prevoženih putnika u svim državama Europske Unije. Država koja bilježi najveći pad prevoženih putnika prema Eurostatu (2020) je Irska u kojoj je evidentiran pad od 94% za promatrano razdoblje dok je država koja bilježi najamni pad prijevoza putnika željeznicom Nizozemska koja je zabilježila pad od 0,2%. S druge strane, evidentiran je i pad broja putnika prevoženih zračnim putem. Država koja je zabilježila najveći pad broja prevoženih putnika je Španjolska u kojoj je evidentiran pad od 99% dok je najmanje pogođena zemlja Norveška koja je zabilježila pad u iznosu od 90% za promatrano razdoblje.

26.-27. Mart/March 2021.

Tablica 2: Analiza prijevoza putnika po granama u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1.mjesec do 10. mjesec 2019 godine i za razdoblje od 1.mjesec do 10. mjesec 2020 godine

Grana	Vrsta	Razdoblje		Razlika
		2019 (u tisućama)	2020 (u tisućama)	
		I - IX	I - IX	
Željeznički promet	Unutarnji	14151	9471	-49,41%
	Međunarodni	240	135	-77,78%
Cestovni prijevoz autobusima	Unutarnji	33947	18202	-86,50%
	Međunarodni	1084	390	-177,95%
Cestovni prijevoz u gradu	Autobusi	1278	1269	-0,71%
	Tramvaji	346	345	-0,29%
Pomorski i obalni prijevoz	Unutarnji	12898	7465	-72,78%
	Međunarodni	202	23	-778,26%
Zračni prijevoz	Unutarnji	408	148	-175,68%
	Međunarodni	1368	431	-217,40%

Izvor: Prilagodio autor prema Državni zavod za statistiku. <https://www.dzs.hr/> (27.02.2021)

Tablica 3 prikazuje analizu prijevoza tereta po granama u Republici Hrvatskoj u razdoblju od prva tri tromjesečja 2019. godine do prva tri tromjesečja 2020. godine. Evidentan je pad u unutarnjem zračnom prijevozu koji je za isto razdoblje u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu pao za 330%. Međutim, vidljiv je i značajan porast u tonama nafte koja je transportirana cjevovodima. Za isto razdoblje u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu vidljivo je povećanje za 15,25%.

Tablica 3: Analiza prijevoza tereta po granama u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1.mjesec do 10. mjesec 2019 godine i za razdoblje od 1.mjesec do 10. mjesec 2020 godine

Grana	Vrsta	Razdoblje		Razlika
		2019 (u tonama)	2020 (u tonama)	
		I - IX	I - IX	
Željeznički promet	Unutarnji prijevoz	2065	2002	-3,15%
	Međunarodni prijevoz - utovarni	4870	4357	-11,77%
	Međunarodni prijevoz – istovareno	939	1108	15,25%
Cestovni prijevoz	Unutarnji prijevoz	50201	49049	-2,35%
	Otišlo u strane zemlje	4203	3509	-19,78%
	Došlo iz stranih zemalja	3613	3429	-5,37%
Cjevovodni transport	Transport nafte	4054	5080	20,20%
	Transport plina	1688	1735	2,71%
Pomorski i obalni prijevoz	Unutarnji prijevoz	13501	12366	-9,18%
	Međunarodni prijevoz	12918	11742	-10,02%
Zračni prijevoz	Unutarnji prijevoz	301	70	-330,00%
	Međunarodni prijevoz	1201	1029	-16,72%

Izvor: Prilagodio autor prema Državni zavod za statistiku. <https://www.dzs.hr/> (27.02.2021)

26.-27. Mart/March 2021.

U osnovi, identificiran je značajniji pad međunarodnog prijevoza, bilo da se radi o međunarodnom prijevozu putnika, odnosno međunarodnom prijevozu tereta, osim kod međunarodnog istovarnog željezničkog prometa koji pokazuje rast od 15,25% za isto razdoblje u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu.

3.4. Korištenje interneta

Kad se govori o ostalim pokazateljima, jedan od značajnih pokazatelja je korištenje interneta, odnosno obavljanje online kupovine. Identificirano je kako je u Republici Hrvatskoj tijekom 2019. godine 80% pojedinaca starosti od 16 godina do 74 godine koristilo Internet, odnosno 45% pojedinaca koristilo je Internet za online kupovinu. S druge strane, tijekom 2020. godine broj pojedinaca starosti od 16 do 74 godine koji su koristili Internet iznosi 80% dok je broj pojedinaca koji su koristili Internet za online kupovinu 55%. Drugim riječima, vidljiv je porast korištenja interneta za online kupovinu u 2020. godini za 27%. U usporedbi s drugim državama članicama Europske Unije, Eurostat (2020) je identificirao kako je u Belgiji u istom razdoblju 2019. godine Internet koristilo 91% pojedinaca starosti od 16 godina do 74 godini, a u 2020. godini vidljiv je porast za 1%. Što se tiče online trgovine, Belgija bilježi rast za 9,5% tijekom 2020. godine u odnosu na 2019. godinu.

4. DISKUSIJA

Pandemija SARS CoV-2 virusa rezultirala je značajnim gubicima u odabranim pokazateljima u provedenom istraživanju. Republika Hrvatska najveći gubitak bilježi u turističkom sektoru, odnosno dolazi do povećanja broja nezaposlenih u promatranom razdoblju. To se može povezati s donjenim mjerama, a koje su rezultirale zatvaranjem ugostiteljskih objekata, odnosno uslužnih organizacija. Sličan trend identificiran je i u drugim zemljama Europske Unije, a posebno zemljama koje unutar svoje strukture BDP-a imaju značajan udio uslužnih djelatnosti poput Španjolske. Međutim, Sazmaz, Ozkok, Simsek i Gulseven (2021) navode kako je unatoč porastu broja nezaposlenih u pojedinim zemljama Europske Unije, kao što je to Španjolska, identificirano da zemlje poput Estonije i Irske bilježe pad nezaposlenosti u četvrtom tromjesječju 2020. godine u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini. Isti autori su identificirali kako su zemlje čije su vlade na vrijeme definirale mjere za očuvanje radnih mjesta kao i napravile dobru razdiobu sredstava očuvale radna mjesta te potaknule novo zapošljavanje. Razlog tome je, kako navodi Mangan (2020) mjera koja je pokrivala 70% plaće zaposlenika koji su radili od kuće za vrijeme pandemije što je rezultiralo znatnim olakšanjima za poslodavca, ali s druge strane smanjilo fluktuaciju ljudi i opasnost od daljnjeg širenja virusa.

Nadalje, jedna od grana koja je posebno zahvaćena pandemijom SARS CoV-2 je turizam koji u BDP-u Republike Hrvatske čini ukupno 11,4%, a koji je zbog pandemije značajno smanjen, odnosno pao je za 1123% u 2020. godini u odnosu na isto razdoblje u 2019. godini. Sagledavajući BDP zemalja kojima turizam ima značajni udio u BDP-u identificirano je kako je BDP takvih zemalja, poput Španjolske u kojoj turizam ima 14% udjela u BDP-u, odnosno Portugala u kojima turizam ima 10% udjela u BDP-u, a koje nemaju dobro razvijenu prerađivačku industriju, značajno pao. Drugim riječima, BDP Njemačke koja ima 4,5% udjela turizma u BDP-u pao je za vrijeme pandemije za 5% dok je BDP Španjolske koja ima 14% udjela turizma u BDP-u pao za 11%. Za usporedbu, BDP Republike Hrvatske također je značajnije pao zbog visokog udjela turizma u njemu. Međutim, države koje imaju značajniji

26.-27. Mart/March 2021.

udio proizvodnje, odnosno prerađivačke industrije nisu isključive s obzirom na utjecaj koji ima pandemija ali zbog sezonalnosti turizma mogu imati značajno manje negativne implikacije pandemije. S obzirom na smanjenje gospodarske aktivnosti dolazi i do pada uvoza i izvoza. Osim pada gospodarske aktivnosti, razlog za pad uvoza, prema Vidya i Prabheesh (2020), i izvoza su i mjere, odnosno karantena zbog koje su vozači motornih vozila, kao i sva posada koja sudjeluje neposredno u transportnom procesu morala biti u karanteni što je rezultiralo znatnim usporavanjem uvoza i izvoza. Usporedno s padom uvoza i izvoza dolazi i do pada u količini prevezene robe, a što je posebno vidljivo u zračnom prometu. Isto tako, zabrana putovanja rezultirala je smanjenjem broja letova, što se negativno odrazilo i na putnički avionski prijevoz. Suau-Sanchez, Voltes-Dorta i Cuguero-Escofet (2020) navode kako zbog pada broja prevezenih putnika dolazi i do povećanja rizika od stečaja organizacija koje se bave zračnim prijevozom putnika, što je ujedno slučaj i u Hrvatskoj. Budući da su takve organizacije bile posebno izložene negativnom utjecaju pandemije SARS CoV-2, vlade zemalja donijele su mjere za pomoć zračnim prijevoznicima, odnosno prijevoznicima putnika općenito u vidu sufinanciranja plaća kao i sufinanciranja djela lizinga za vozila. Kad se govori o smrtnosti, evidentno je kako su različite zemlje zabilježile različit broj fatalnih ishoda zbog infekcije SARS CoV-2. Jedna od varijabli koja bi mogla utjecati na fatalne ishode je kvaliteta i dostupnost zdravstvene skrbi i njege. Istraživanje koje provodi Ji, Ma, Peppelenbosch i Pan (2020) identificirala su kako broj smrtnih slučajeva uzrokovanih infekcijom SARS CoV-2 može biti povezan uz dostupnost resursa u bolničkim organizacijama. Drugim riječima, visok stupanj smrtnosti od infekcije može biti posljedica nedovoljno dobro organiziranog zdravstvenog sustava, odnosno nedostatka liječničkih i medicinskih kapaciteta. Mjere koje su donosili nacionalni organi borbe protiv pandemije SARS CoV-2 virusa rezultirali su zatvaranjem trgovina i ostalih organizacija zbog čega je poraslo korištenje interneta, a što je posebice vidljivo kroz povećanje kupovine putem internetskih trgovina. Nadalje, budući da je došlo do zatvaranja obrazovnih institucija, evidentne su i promjene u obrazovnom sustavu kao i razvoju modela rada od kuće. Sve opisano rezultiralo je većim ostvarenim internetskim prometom. U osnovi, vidljivo je kako države Europske Unije pogođene pandemijom SARS CoV-2, a posljedice koje pandemija ima na gospodarstva determinirane su vrstom dominantne djelatnosti u udjelu BDP-a. Međutim, za ublažavanje posljedica pandemije neophodno je analizirati za svaku državu negativan utjecaj koji je pandemija ostavila kako bi se mogle definirati mjere pomoću kojih će se gospodarstvo oporaviti.

5. ZAKLJUČAK

U provedenom istraživanju analiziran je utjecaj pandemije SARS CoV-2 na pojedine djelatnosti, odnosno segmente društva pomoću odabranih indikatora. U kontekstu Republike Hrvatske, identificirano je kako je najveći negativan utjecaj zabilježen u turizmu što se može povezati uz zatvaranje granica, odnosno mjere usmjerene prema smanjenju fluktuacije ljudi. Budući da turizam kao takav u BDP-u Republike Hrvatske ima značajan udio, došlo je i do značajnijeg pada BDP-a. Od ostalih indikatora potrebno je istaknuti promet i nezaposlenost budući da je i kod njih zabilježen značajan pad, odnosno porast kad se govori o nezaposlenosti. Na temelju provedenog istraživanja i analiziranih odabranih pokazatelja može se zaključiti kako je Republika Hrvatska značajno pogođena pandemijom SARS CoV-2 i kako je neophodno razviti mjere pomoću kojih će se pomoći poslovnim subjektima budući da produženje mjera zatvaranja kao posljedicu može imati stvaranje novih gubitaka za poslovne subjekte i pojavu rizika njihovog stečaja. Isto tako, budući da je Republika Hrvatska turistička zemlja, bez adekvatne pripreme mjera za turističku sezonu u 2021. godini postoji rizik od

26.-27. Mart/March 2021.

dodatnog pada BDP-a budući da se fluktuacija SARS CoV-2 virusa i pojava novih sojeva može ubrzati što će rezultirati potrebom za dodatnim zatvaranjem.

LITERATURA

- [1]. Chakraborty, I., & Maity, P. (2020). COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention. *Science of the Total Environment*, str. 138882.
- [2]. Donthu, N., & Gustafsson, A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. *Journal of business research*, str. 284.
- [3]. Državni zavod za statistiku. 2020. <https://www.dzs.hr/> (Pristupljeno 27.02.2021)
- [4]. Eurostat. 2020. <https://ec.europa.eu/eurostat> (Pristupljeno 01.03.2021)
- [5]. Haryanto, T. (2020). COVID-19 pandemic and international tourism demand. *Journal of Developing Economies*, str. 1-5.
- [6]. He, Q., Liu, J., Wang, S., & Yu, J. (2020). The impact of COVID-19 on stock markets. *Economic and Political Studies*, str. 275-288.
- [7]. Ji, Y., Ma, Z., Peppelenbosch, M., & Pan, Q. (2020). Potential association between COVID-19 mortality and health-care resource availability. *The Lancet Global Health*, str. 480.
- [8]. Loske, D. (2020). The impact of COVID-19 on transport volume and freight capacity dynamics: An empirical analysis in German food retail logistics. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, str. 100165.
- [9]. Mangan, D. (2020). Covid-19 and labour law in Ireland. *European Labour Law Journal*, str. 298-305.
- [10]. Maria, N., Zaid, A., Catrin, S., Ahmed, K., Ahmed, A., Christos, I., . . . Riaz, A. (2020). The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery*, str. 185-193.
- [11]. Qian, Y., & Fan, W. (2020). Who loses income during the COVID-19 outbreak? Evidence from China. *Research in Social Stratification and Mobility*, str. 100522.
- [12]. Sazmaz, E., Ozkok, I., Simsek, H., & Gulseven, O. (2021). The Impact of COVID-19 on European Unemployment and Labor Market Slack. *SSRN*.
- [13]. Shereen, M., Khan, S., Kazmi, A., Bashir, N., & Siddique, R. (2020). COVID-19 infection: Origin, transmission, and characteristics of human coronaviruses. *Journal of advanced research*, str. 91-98.
- [14]. Shibata, I. (2020). The distributional impact of recessions: The global financial crisis and the COVID-19 pandemic recession. *Journal of Economics and Business*, str. 105971.
- [15]. Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of business research*, str. 312-321.
- [16]. Suau-Sanchez, P., Voltes-Dorta, A., & Cugueró-Escofet, N. (2020). An early assessment of the impact of COVID-19 on air transport: Just another crisis or the end of aviation as we know it? *Journal of Transport Geography*.
- [17]. Škare, M., Soriano, D., & Porada-Rochoń, M. (2020). Impact of COVID-19 on the travel and tourism industry. *Technological Forecasting and Social Change*, str. 120469.
- [18]. Vidya, C., & Prabheesh, K. (2020). Implications of COVID-19 pandemic on the global trade networks. *Emerging Markets Finance and Trade*, str. 2408-2421.